

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-23>

ADMINISTRATIVE AND LEGAL RISKS OF IMPLEMENTING AI-BASED SYSTEMS IN THE PUBLIC SERVICE OF UKRAINE'S CUSTOMS AUTHORITIES

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ НА ОСНОВІ ШІ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Cherkunov O. V.

*Candidate of Law Sciences,
Doctoral Student at the Department
of Administrative, Financial,
and Information Law
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Черкунов О. В.

*кандидат юридичних наук,
докторант кафедри
адміністративного, фінансового
та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

У сучасних умовах цифрової трансформації державного управління дедалі активніше запроваджуються інтелектуальні цифрові технології, зокрема системи на основі штучного інтелекту (ШІ). Цей процес не оминув і сферу публічної служби в митних органах України, яка перебуває в стані постійної реформи під впливом євроінтеграційних процесів, вимог міжнародних партнерів та внутрішніх викликів воєнного стану. Ініціативи із впровадження ШІ у митну сферу позиціонуються як інструмент підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, прозорості, уникнення людського фактору та зниження рівня корупції. Водночас такі новації супроводжуються низкою адміністративно-правових ризиків, які зачіпають як інституційний, так і персональний вимір публічної служби.

Державна митна служба України повідомила про інтеграцію генеративного ШІ OpenAI та ВІ-системи у нову Автоматизовану систему управління ризиками (АСУР), що дозволяє підвищити достовірність і точність виявлення ризикових відправлень, особливо в умовах нових викликів законодавчого регулювання поштових і експрес-відправлень [1]. Одночасно ШІ почав застосовуватись у спрощенні митного оформлення легкових автомобілів для громадян через онлайн-сервіси, що передбачає автоматичне розпізнавання характеристик транспортного засобу за VIN-кодом і фотозображенням технічного паспорта, з подальшим автозаповненням митної декларації [2].

Застосування алгоритмічних рішень у кадровому адмініструванні, управлінні ризиками, автоматизованому контролі або прогнозованому аналітичному моделюванні потребує ретельного нормативного врегулювання та відповідності базовим принципам публічного права. Йдеться, насамперед, про дотримання правового визначення повноважень, принципу правової визначеності, забезпечення прозорості, підконтрольності та відповідальності посадових осіб.

Постає потреба запровадження систем штучного інтелекту в кадрове управління, зокрема у сферу моніторингу виконання службових обов'язків посадовими особами митних органів. Відповідно до наказу Державної митної служби України від 28 березня 2025 року № 300 «Про деякі питання щодо укладення, внесення змін до контракту про проходження служби в митних органах, звітування та здійснення моніторингу виконання завдань за контрактом», в умовах повного переходу на контрактну модель служби, підлягають постійному моніторингу результати виконання завдань за понад 9300 контрактами [3]. Такий обсяг інформації об'єктивно ускладнює ручну аналітичну обробку та своєчасне прийняття кадрових рішень. Використання технологій ШІ у цій сфері могло б забезпечити об'єктивність та оперативність процедури оцінювання ефективності службової діяльності, що має вирішальне значення для належного функціонування публічної служби в митних органах України.

Зарубіжна та вітчизняна практика демонструє, що технології штучного інтелекту вже активно застосовуються для оцінки продуктивності працівників, прогнозування потреб у кадрах, аналізу добробуту та раннього виявлення ризиків професійного вигорання. Як зазначають дослідники, «моделі ШІ дозволяють створити індивідуальний план розвитку працівника, проводити прогнозування потреб у кадрах, оцінювати продуктивність за результатами виконання завдань, а також сигналізувати про можливі проблеми в емоційному стані працівників» [4]. Як зазначають дослідники, «...HR-менеджер зможе аналізувати оцифровані дані про трудовий шлях працівника, його внутрішні та зовнішні запити, графік роботи, обсяги ділової переписки тощо» [5]. У межах контрактної публічної служби така функціональність ШІ може стати потужним інструментом управління якістю державної служби, за умови належного правового врегулювання. З іншої сторони, впровадження цифрових систем управління персоналом підвищує ризики витоку конфіденційної інформації, що потребує розробки та впровадження надійних заходів кібербезпеки [6].

Впровадження систем штучного інтелекту в публічну службу митних органів України є закономірною складовою цифрової трансформації державного управління в умовах сучасних безпекових,

економічних і міжнародно-правових викликів. Ініціативи у цій сфері орієнтовані на підвищення ефективності управлінських рішень, прозорості, мінімізацію людського чинника та боротьбу з корупцією, що іде в руслі задекларованих пріоритетів реформи публічної служби в контексті євроінтеграції.

Поряд з тим впровадження інтелектуальних цифрових технологій у кадрове адміністрування, управління ризиками, митне оформлення та моніторинг контрактної служби супроводжується суттєвими адміністративно-правовими ризиками. Зокрема, йдеться про необхідність чіткого визначення правових меж використання алгоритмічних рішень, забезпечення прозорості, підконтрольності та юридичної відповідальності за дії систем ШІ, що впливають на реалізацію прав і свобод посадових осіб та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Не можна оминати увагою, що нормативне врегулювання механізмів автоматизованого моніторингу виконання службових обов'язків за контрактами, має ґрунтуватися на принципах правової визначеності, доброчесності, захисту персональних даних та цифрової безпеки. У цьому контексті ШІ може відігравати конструктивну роль у формуванні нової якості публічного управління лише за умови юридичної легітимності, технічної прозорості та етичної відповідальності в його використанні.

Резюмуючи, можна стверджувати, що процес цифровізації публічної служби в митних органах потребує цілісного підходу, який поєднує адміністративно-правові, організаційні та технологічні інструменти з метою забезпечення балансу між ефективністю та законністю при застосуванні штучного інтелекту в системі державного управління.

Література:

1. Державна митна служба України. Держмитслужба інтегрувала ШІ та ВІ в АСУР для підвищення ефективності управління ризиками [Електронний ресурс]. *Державна митна служба України* : офіційний вебсайт. 2024. 7 лютого. URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/derzhmitsluzhba-integruvala-shi-ta-bi-v-asur-dlia-pidvishchennia-efektivnosti-upravlinnia-rizikami-2016> (дата звернення: 05.08.2025).

2. Державна митна служба України. Держмитслужба впроваджує штучний інтелект для спрощення митного оформлення авто [Електронний ресурс]. *Державна митна служба України* : офіційний вебсайт. 2024. 14 лютого. URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/derzhmitsluzhba-vprovadzhuie-shtuchnii-intelekt-dlia-sproshchennia-mitnogo-oformlennia-avto-2025> (дата звернення: 05.08.2025).

3. Про деякі питання щодо укладення, внесення змін до контракту про проходження служби в митних органах, звітування та здійснення моніторингу виконання завдань за контрактом: наказ Державної митної служби України від 28 березня 2025 р. № 300.

4. Сенишин О. С., Самоваров М. О. Використання штучного інтелекту як інструмента кадрової політики підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 72. С. 483–489. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-87>.

5. Вітлінський В. В., Слабко М. В. Вплив цифрової економіки на управління персоналом. *Штучний інтелект: правові, економічні та соціальні аспекти*. Київ : НДІ інформатики і права НАПрН України, 2019. С. 426–428.

6. Новіцька І., Кисла О. Використання цифрових технологій в управлінні трудовими ресурсами організації в регіональному аспекті. *Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики*. Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024. С. 61–64.